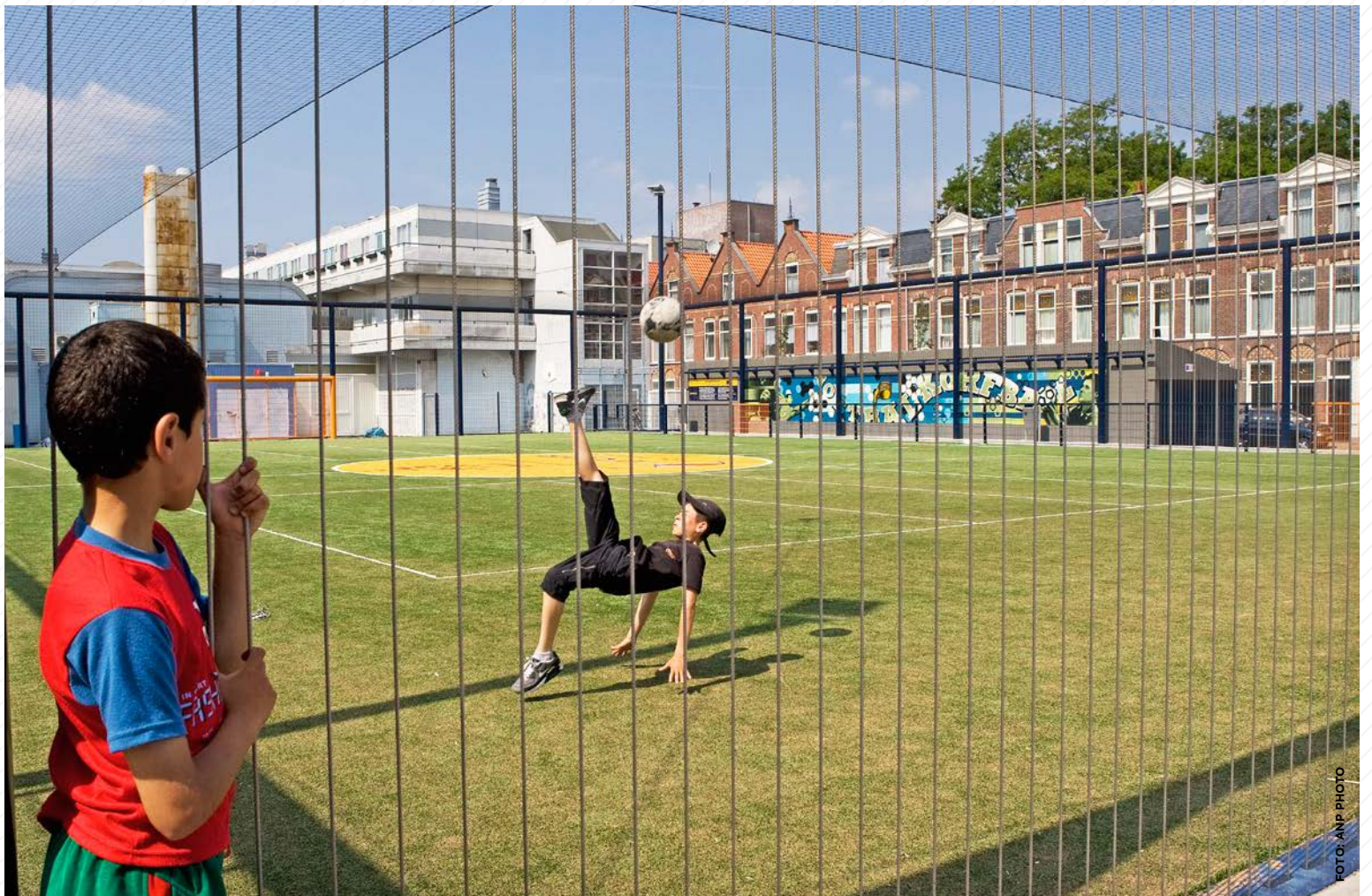

Wetenschap&Onderzoek

Sportaccommodaties in Nederland goed bereikbaar

In het algemeen zal, naarmate de afstand tot een bepaalde sportaccommodatie toeneemt, de bereidheid naar die accommodatie af te reizen om daar sport te beoefenen afnemen. Afstand kan daarmee een belemmering vormen voor de sportdeelname. Maar is dat ook zo? Is de afstand tot sportaccommodaties in Nederland zo groot, dat dit het deelnemen aan sport belemmert? Om die vraag te beantwoorden kijken we naar extra kwetsbare gebieden, zoals wijken of gemeenten met een lage sociale status of in dunbevolkte en krimpgebieden. We richten ons op accommodaties voor fitness, tennis, voetbal, korfbal, golf, hockey, zwemmen en zaalsporten.

DOOR HUGO VAN DER POEL, KARIN WEZENBERG-HOENDERKAMP EN BJÖRN SCHADENBERG

Gemiddelde afstand beperkt, grote regionale verschillen

Analyses op het Databestand SportAanbod (DSA) laten zien dat Nederlanders gemiddeld anderhalve kilometer hebben af te leggen tot het dichtstbijzijnde fitnesscentrum, sporthal, tennisbaan en voetbalveld. Naar het dichtstbijzijnde zwembad is dit gemiddeld 2,3 kilometer. De dichtstbijzijnde golfbaan, hockeyveld en (outdoor)korfbalveld liggen gemiddeld verder weg. Wordt er geen onderscheid gemaakt naar type sportaccommodatie, dan is de eerste accommodatie gemiddeld te vinden binnen 800 meter van de eigen woning.

In een eerdere publicatie over dit onderwerp is een ondergrens van drie kilometer genoemd als afstand die mensen maximaal bereid zijn om te reizen voor het sporten. Uitgaande van deze grens zien we dat het overgrote deel van de Nederlanders binnen deze afstand van een voetbalveld (94%), een tennisbaan (93%), een sporthal (90%) en/of een fitnesscentrum (89%) woont (zie tabel 1).

TABEL 1 GEMIDDELDE AFSTAND IN KILOMETERS TOT DICHTSTBIJZIJNDE SPORTACCOMMODATIE EN PERCENTAGE INWONERS DAT BINNEN DRIE KILOMETER WOONT PER TYPE SPORTACCOMMODATIE.

Accommodatietype	Afstand	Percentage
Fitness	1,5	89
Tennis	1,6	93
Voetbal	1,6	94
Sporthal	1,6	90
Zwembad	2,3	77
Korfbal	4,1	53
Hockey	4,4	46
Golf	6,3	16

Bron: DSA 2015.

Regionaal bestaan er echter grote verschillen. De inwoners van Haaglanden, Hollands Midden en Kennemerland wonen gemiddeld genomen dicht bij alle genoemde typen sportaccommodaties dan het landelijk gemiddelde. De inwoners van Drenthe, Flevoland, Fryslân, Gelderland Noord en Oost, en IJsselland daarentegen wonen gemiddeld verder weg van alle typen sportaccommodaties dan het landelijk gemiddelde. De verschillen in afstand naar de dichtstbijzijnde tennisaccommodatie zijn het kleinst (minimum: 1,3 kilometer in Hollands Midden; maximum: 2,0 kilometer in Drenthe), terwijl de verschillen in afstand naar de dichtstbijzijnde hockeyaccommodatie het grootst zijn (minimum: 2,5 in Kennemerland; maximum: 10,0 kilometer in Fryslân).

Afstanden bij tennis en voetbal niet beïnvloed door de mate van stedelijkheid

Te verwachten valt dat, naarmate de stedelijkheid van de gemeente en wijk toeneemt, de gemiddelde afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde sportaccommodaties zal afnemen. Als het gaat om de stedelijkheid van gemeenten blijkt deze verwachting in het algemeen juist. De afstand naar een voetbal- of tennisaccommodatie vormt hierop een uitzondering. Bij deze accommodaties is weinig verschil tussen de gemeenteklassen. De dichtheid van tennis- en voetbalaccommodaties in de minder stedelijke gemeenten is zo groot, dat de inwoners van deze gemeenten niet verder hoeven te reizen naar de dichtstbijzijnde tennis- of voetbalaccommodatie dan inwoners van meer stedelijke gemeenten. Voor de overige sportaccommodaties geldt dat ondanks een (iets) hogere dichtheid van deze accommodaties (in aantallen accommodaties per 25.000 inwoners) in niet stedelijke gebieden, de afstand voor de inwoners van minder stedelijke gemeenten toch hoger is dan voor de inwoners van meer stedelijke gemeenten (zie figuur 1).

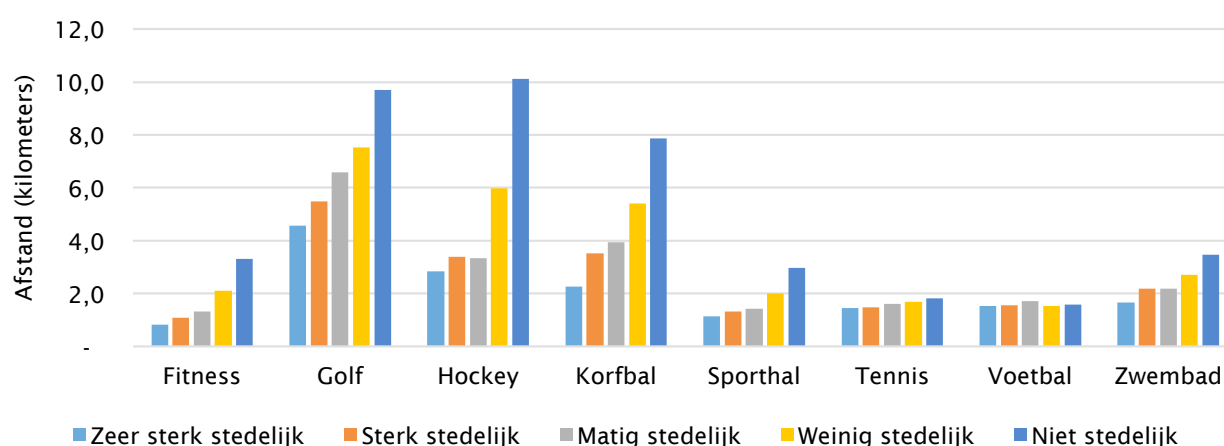
Kijken we naar de stedelijkheid van de wijk waarin men woont, dan zien we andere patronen. Mensen die in een zeer stedelijke wijk wonen, moeten gemiddeld het verst naar een sportaccommodatie reizen. Ten opzichte van de inwoners van minder sterk stedelijke wijken moeten deze inwoners, op voetbalaccommodaties na, veelal kilometers verder reizen om bij hetzelfde type sportaccommodatie te komen. In het verloop tussen de sterk stedelijke wijken naar de minder sterk stedelijke wijken zien we verder dezelfde patronen als bij de gemeentelijke stedelijkheid. De afstand naar het dichtstbijzijnde fitnesscentrum, golfbaan, hockeyveld, korfbalveld, sporthal en zwembad loopt op naarmate de stedelijkheid afneemt. De afstand naar de dichtstbijzijnde tennisbaan en voetbalveld blijft vrijwel constant (zie figuur 2).

Hoe groter de gemeente, hoe kleiner de afstand tot accommodaties

Naarmate een gemeente meer inwoners heeft, neemt de gemiddelde afstand van de inwoners naar de sportaccommodaties af (zie figuur 3). Ook hier geldt dat de afstand naar tennis- en voetbalaccommodaties een uitzondering vormen op deze regel. De gemiddelde afstand naar deze sportaccommodaties verschilt weinig tussen de gemeenteklassen.

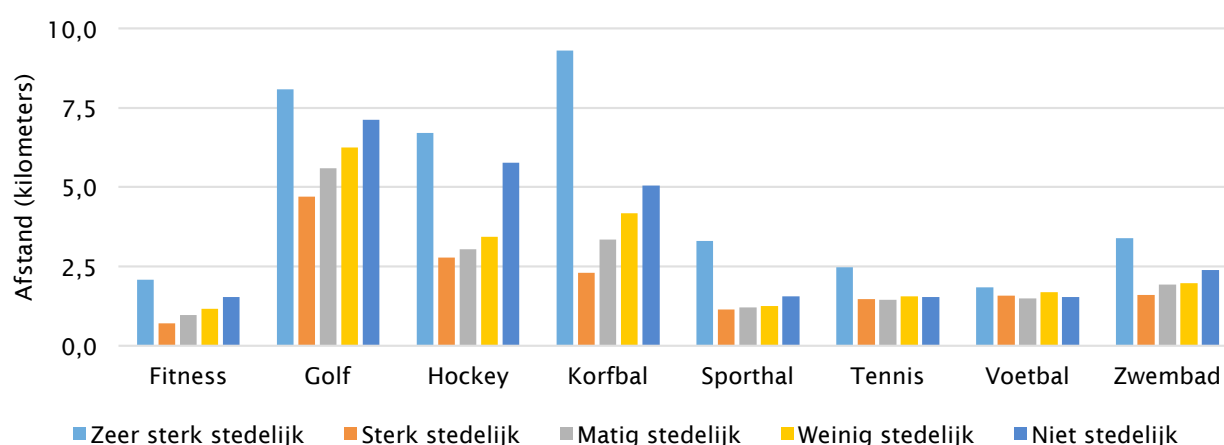
Krimp- en anticipeergebieden zijn gebieden in Nederland waar nu al sprake is van bevolkingskrimp, of waar die wordt verwacht. In deze gebieden is de bevolkingsdichtheid over het algemeen laag en overheersen kleine gemeenten. We vinden in deze gebieden gemiddeld ongeveer veertig sportaccommodaties per 25.000 inwoners, tegen het landelijk gemiddelde van dertig. Ondanks deze hoge accommodatiedichtheid is de gemiddelde afstand van de inwoners van de krimp- en anticipeergebieden naar de verschillende typen sportaccommodaties over het algemeen wat groter dan het landelijk gemiddelde. Het verschil is voor hockey 2,8 kilometer, voor golf

Figuur 1 Afstandsanalyse naar gemeentelijke stedelijkheid.

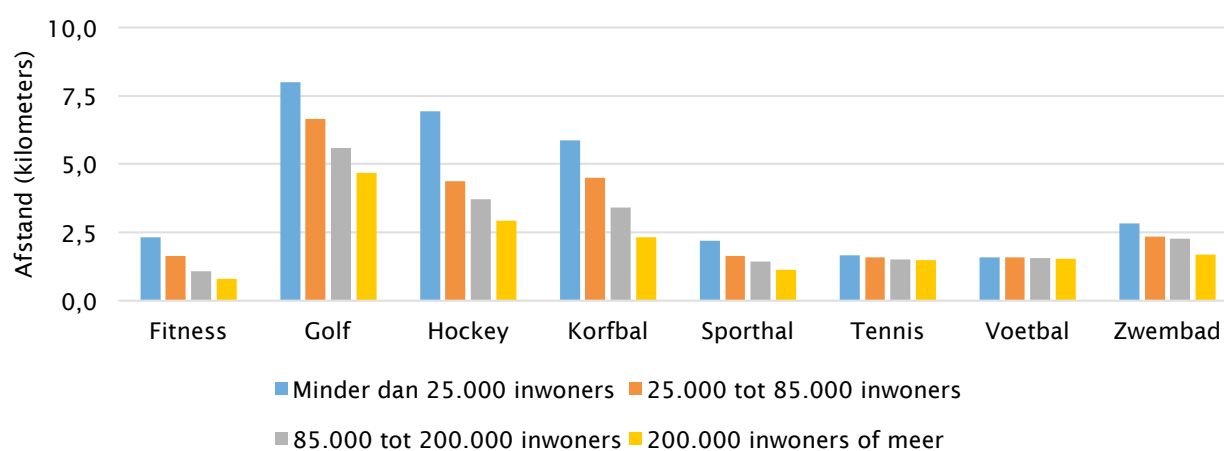
Bron: DSA 2015, CBS 2015.

Figuur 2 Afstandsanalyse naar wijkstedelijkheid (afstanden in kilometers).

Bron: DSA 2015, CBS 2015.

Figuur 3 Afstandsanalyse naar gemeentegrootte (afstanden in kilometers).

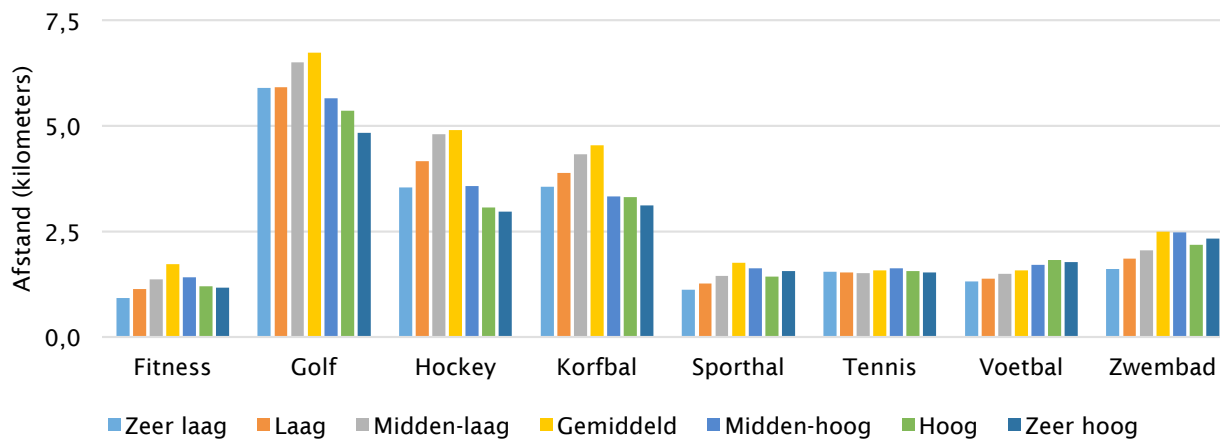

Bron: DSA 2015, CBS 2015.

1-2 kilometer, korfbal maximaal 2,5 kilometer en bij fitness, zwemmen en sporthallen 0,5-1 kilometer. Bij tennis- en voetbalaccommodaties zijn de afstanden naar de dichtstbijzijnde accommodatie vergelijkbaar met het gemiddelde in Nederland.

Afstand tot golf, hockey en korfbal gevoelig voor sociale status buurten

Wanneer we kijken naar de relatie tussen de sociale status van buurten en de afstand naar de sportaccommodaties, vallen twee dingen op. Ten eerste zijn de verschillen in afstanden naar een fitnesscentrum, sporthal, tennispark, voetbalaccommodatie en zwembad tussen de verschillende klassen klein. Mensen woonachtig in een buurt met een lagere sociale status wonen gemiddeld genomen ongeveer even ver weg van deze sportaccommodaties, vergeleken met mensen woonachtig in een wijk met een hogere sociale status.

Figuur 4 Afstandsanalyse naar sociale status (afstanden in kilometers).

Bron: DSA 2015, SCP 2014.

Ten tweede vallen de sporten golf, hockey en korfbal op. Behalve dat de gemiddelde afstanden tot accommodaties voor deze sporten aanzienlijk hoger zijn dan tot de accommodaties voor de andere sporten, is het afstandsverval tussen de klassen opmerkelijk. Inwoners van buurten met een lagere gemiddelde sociale status wonen gemiddeld verder weg van deze sportaccommodaties dan inwoners van buurten met een (zeer) hoge sociale status (zie figuur 4). Inwoners van 'gemiddelde' wijken wonen het verst van deze accommodaties.

Conclusies

Afstand tot de sportaccommodatie is in Nederland voor weinig mensen een belemmering om aan sport deel te nemen. Dat bleek al uit eerder onderzoek, en dat wordt bevestigd door de hier gepresenteerde cijfers. Eigenlijk heeft iedereen mogelijkheden tot sporten in de eigen buurt, en anders wel in de buurt ernaast. Zonder onderscheid te maken naar type sportaccommodatie is de eerste sportaccommodatie gemiddeld genomen te vinden binnen 800 meter van de eigen woning. Afgerond kunnen negen van de tien Nederlanders binnen een straal van drie kilometer voetballen, tennissen, fitnessen en/of een zandsport beoefenen. Driekwart van de Nederlanders kan binnen diezelfde straal een zwembad vinden.

Bij de hier onderscheiden acht grote sporten kunnen we ruwweg een driedeling maken. Tennis en voetbal zijn duidelijk de best gespreide en voor iedereen uitstekend bereikbare 'volksporten'. Welke insteek we ook nemen – gemeentegrootte, stedelijkheidsgraad of sociale status – de afstanden en de verschillen in afstand tussen de onderscheiden klassen of categorieën blijven klein. De grootste verschillen vinden we bij golf, hockey en korfbal. Die voorzieningen clusteren in

de hogerestatuswijken in verstedelijkt gebied, met als gevolg dat de afstanden tot accommodaties voor deze sporten in het landelijk gebied en in krimpgebieden relatief groot zijn. De afstanden naar voorzieningen voor zwemmen en zandsporten zitten tussen deze twee uitersten in.

Voor krimp- en anticipeergebieden geldt dat de gemiddelde afstand boven het Nederlands gemiddelde ligt (met uitzondering van tennis en voetbal). Hoewel de afstanden nog steeds niet erg groot zijn, is waakzaamheid hier geboden, om te voorkomen dat afstand tot de accommodatie een serieuze belemmering voor sportdeelname gaat vormen.

De hier gepresenteerde cijfers kunnen een gemeente een indruk geven van wat in de eigen gemeente, in vergelijkbare gemeenten of binnen de regio de gemiddelde afstand is naar een bepaald type voorziening. Dat kan als handvat dienen om de effecten van verplaatsing, clustering of sluiting van sportaccommodaties in kaart te brengen. De uitkomsten van afstandsanalyses zoals hierboven uitgevoerd, vormen daarmee een waardevolle *tool* voor het gemeentelijke accommodatiebeleid.

Verantwoording

Dit artikel is gebaseerd op het brancherapport *Sportaccommodaties in Nederland*, dat op 28 september bij het Mulier Instituut en Arko Sports Media verscheen. Dit is het vijfde in een serie brancherapporten die het Mulier Instituut in 2013 is gestart. Voor meer informatie over dit brancherapport en voor alle gebruikte bronnen, zie www.mulierinstituut.nl en het bijbehorende nieuwsbericht van 28 september 2016: <http://www.mulierinstituut.nl/actueel/nieuws/bijna-nederlanders-kunnen-binnen-drie-kilometer-sporten/> ●

Sportaccommodaties in Nederland. Kaarten en kengetallen.

Mulier Instituut/Arko Sports Media,

september 2016

ISBN 978-90-5472-381-3

Te bestellen via

www.sportsmedia.nl

Column

① KOEN BREEDVELD

Topsporters moeten egoïstisch zijn. Alle retoriek over sport en cohesie ten spijt, maar wie als topsporter niet het eigen belang laat prevaleren, wordt nooit wereldkampioen. Geen concessies!

De wereld buiten de topsport hangt van concessies aan elkaar. Compromissen sluiten is aan de orde van de dag. Het dagelijks werk van politici en bestuurders bestaat uit belangen wegen en daar proberen recht aan te doen. Voor ministers en CEO's is dat niet veel anders dan voor voorzitters van sportverenigingen. Dat betekent niet doelloos rondlopen en oeverloos vergaderen, maar wel draagvlak vinden voor besluiten en overleg daarover. Als topsporter kun je het wellicht alleen, ja, moet je het alleen doen; in de rest van de samenleving doe je het zelden solo en blijf je altijd afhankelijk van anderen. Die twee werkelijkheden – die van de topsport en van het sportbestuur – verhouden zich slecht ten opzichte van elkaar. De bestuurder overlegt zich een slag in de rondte, de topsporter ergert zich groen en geel aan het ogenschijnlijk eindeloze polderen. Feit is dat je niet als een topsporter kunt besturen. Het solistische gedrag van de topsporter levert *in no time* een lege bestuurskamer op. Een gede-

motiveerde achterban. Een organisatie die wrok koestert en waar kostbare energie verloren gaat. Stakeholders die zich van de sport afkeren.

In Nederland zijn top- en breedtesport innig met elkaar verbonden. Dat geldt binnen bonden, dat geldt bij de sportkoepel en dat geldt ook voor het beleid. Die verstrengeling heeft Nederland veel gebracht. Onze basis is ijzersterk. Mede daarvoor kunnen we als klein land excelleren aan de top.

Natuurlijk is het daarbij zo dat de topsport maatschappelijk veel aandacht krijgt. Dat de media gretig inzoomen op wat onze helden te berde brengen. Logisch, want als geen ander kennen zij hun sport. Hun ervaringen zijn van onschatbare waarde en een onuitputtelijke bron van inspiratie. En toch, beste topsporters die over hun bond en bestuur praten in woorden als "ivoren torens", "waterhoofden" en "pappen en nathouden": realiseer je s.v.p. dat ook op het bondsbureau mensen werken met passie voor jouw sport. De bestuurskamer is nu eenmaal geen kleedkamer.

Koen Breedveld
Directeur Mulier Instituut